la historiografia d'enric subiñà i els relats de rafel bigorra

MARIA JOSEP CASTILLO

En l'anterior número de la revista fonts, en aquesta mateixa secció, parlàvem de la "sequera" bibliogràfica que darrerament teníem a la nostra vila. Per sort, potser en consonància amb la incipient estació primaveral, darrerament tenim alguns "fruits" en forma de llibres. Concretament, ens referim a un sobre la història d'Argentona que ens fa retrocedir cinc-cents anys i a un altre de ben diferent, un conjunt de relats escrits per un argentoní.



Argentona al segle XV. Terra de remences

Fa ja uns quants anys que es convoca a Argentona el Premi Burriac de recerca en ciències socials dins d'un àmbit local. Al llarg d'aquest període s'han premiat diversos estudis, que després s'han publicat, i de temes ben diversos.

A la convocatòria del Premi del 2008 un jurat format per tres historiadors (Joaquim Graupera, Assumpta Zapata i Maria Josep Castillo) va decidir que el guardó anés a mans de l'estudi que ara, dos anys després, es publica. El seu autor, l'Enric Subiñà, president de la nostra entitat, ja havia estat mereixedor d'aquesta distinció dues convocatòries enrere, l'any 2001, amb l'estudi titulat *Argentona, de la sagrera a la vila (1295-1900)*.

En aquesta ocasió l'Enric, dins de l'àmbit d'estudi en què s'ha especialitzat, l'època medieval, s'endinsa en una centúria que obre les portes a la modernitat històrica i que a les contrades catalanes ve marcada pel conflicte remença.

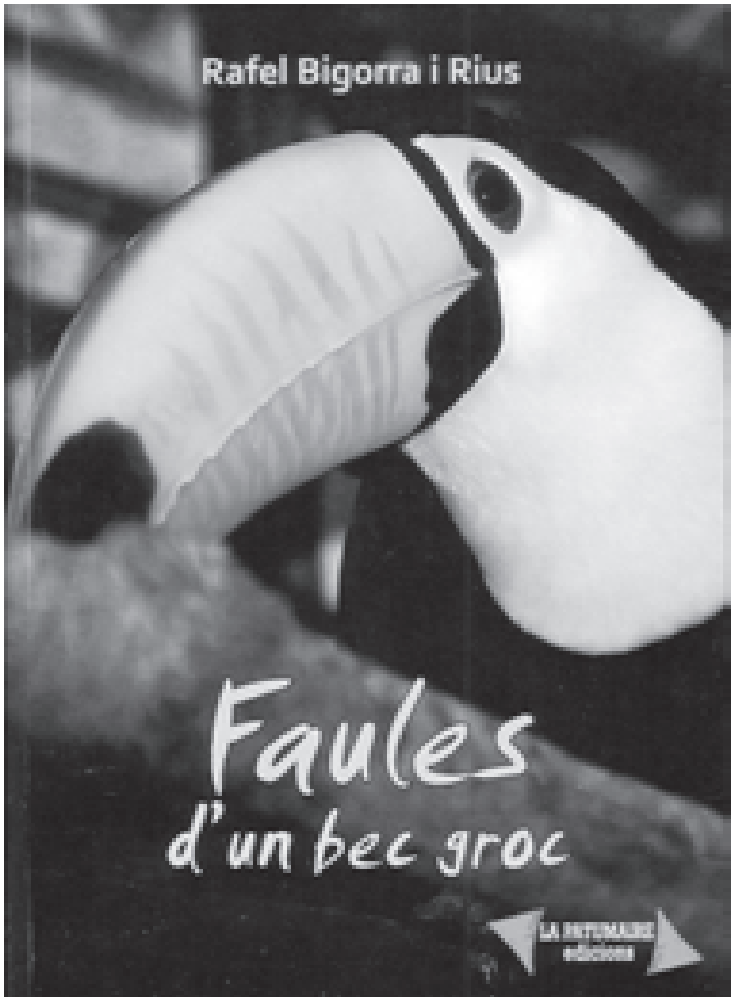
A la Catalunya medieval els pagesos de remença eren els sotmesos a servitud; no podien abandonar el mas del seu senyor si no pagaven una redempció o remença, estant a més afectats per altres obligacions (mals usos) com la intestia (el senyor penalitzava els pagesos que morien sense fer testament), l'eixorquia (el senyor rebia un terç de l'herència del pagès sense descendència), i altres com la cugucia, l'àrsia i la ferma d'espoli. Aquests mals usos foren en gran part el motiu de la Guerra dels Remences durant la segona meitat del segle XV, que finalitzà amb la seva abolició per part del rei Ferran II (Sentència Arbitral de Guadalupe), el 1486, previ pagament de 60 sous per mas.

- **Subiñà i Coll, Enric**
- ***Argentona al segle XV. Terra de remences.*** Premi Burriac, 2008. Ajuntament d'Agentona. Regidoria de Cultura. Argentona, 2011
- **200 pàgines**

A l'Argentona del segle XV predominava una població pagesa remença, i ella i el seu context són el principal objecte d'estudi de l'Enric. El llibre s'obre amb una presentació de l'alcalde Pep Masó precedint el pròleg, redactat per la mataronina Coral Cuadrada, doctora en Història Medieval, que també dirigeix la tesi doctoral de l'autor. Cuadrada incideix en el tema que per arribar a una història total hem de partir de les històries locals. Centrar l'atenció en un indret concret, però sense perdre de vista la problemàtica general, permet fer història en majúscules, podent passar de la microhistòria a la macrohistòria.

A la introducció l'Enric Subiñà explica les fonts emprades en l'elaboració de l'estudi: documentals, procedents d'arxius públics i, sobretot, d'arxius particulars i, per tant, en gran part inèdites; i bibliogràfiques, comentant les diverses publicacions sobre el període medieval de la comarca. Abans d'entrar de ple en l'Argentona del segle XV l'autor contextualitza la vila en la Catalunya d'aquesta centúria, esmentant els principals esdeveniments polítics (Compromís de Casp, regnats d'Alfons el Magnànim i Joan II, Guerra Civil catalana) i la seva situació socioeconòmica, centrant-se en el conflicte remença.

L'estudi de l'Argentona del segle XV té diversos capítols dedicats al marc en què es bellugaven, vivien i treballaven els argentonins de fa cinc-cents anys: la terra (principals conreus, compravenda de peces de terra), els drets dominicals (la majoria de pagesos depenien del castell de Sant Vicenç, en mans de la família des Bosc), el poblament (dispers en masos i concentrat a la sagrera) i els monopolis senyorials (molins, ferreria, escrivania i carnisseria). El darrer capítol està dedicat a la pagesia, concretament a tres aspectes: la família, el matrimoni i la mort (testaments i llegats).



Subiñà acaba el seu treball amb unes conclusions en què apareix resumida la panoràmica de l'Argentona del segle XV: una vila eminentment rural on la vinya guanya terreny al bosc, on els habitants dels seus 70 focs estan majoritàriament sotmesos a senyoria, amb un important hàbitat dispers...

Però el llibre encara no ha acabat. El completen, a més de les il·lustracions que esquitxen el text, un valuós apèndix documental format pels regestos de 62 documents i la transcripció de quatre més. Abans ja hem esmentat la importància de les fonts documentals procedents d'arxius particulars emprades en l'estudi, i l'autor vol deixar constància directa d'algunes d'aquestes en l'apèndix. També trobem un llistat dels tres-cents seixanta-dos argentonins del segle XV documentats i ordenats alfabèticament, un plànol amb la ubicació dels masos, un llistat dels 67 agrupats per veïnats i un glossari de termes específics.

Com diu Coral Cuadrada al pròleg, aquest estudi és un tast del més ampli que en forma de tesi doctoral està realitzant l'autor; ampli en el sentit geogràfic (Argentona, Mataró i Dosrius) i cronològic (del segle XIV al XVI). Esperem veure culminat aviat aquest treball més ambiciós i que engrossegi, com aquest que ara ha vist la llum, el conjunt d'estudis històrics sobre les nostres contrades en temps més o menys reculats.

Faules d'un bec groc

Encara que nascut a Barcelona, Rafel Bigorra fa anys que

- **Bigorra i Rius, Rafel**
- ***Faules d'un bec groc.*** La Patumaire Edicions. Berga, 2011
- **192 pàgines**

viu a Argentona i el considerem, per tant, un escriptor argentoní. Ha col·laborat habitualment en publicacions de la nostra comarca i de la vila, com és el cas de la revista fonts. És ja el tercer cop que en aquesta secció esmentem una de les seves obres literàries. Ho férem a l'octubre del 2002 (fonts nº 12) poc després de la publicació de *Boires en el cim* i abans, al gener de l'any 2001 (fonts nº 5) quan comentàrem *Dels vents i les tempestes*, juntament amb una altre llibre, *La fura* de Joaquim Ripoll. El fet que els dos escriptors ara esmentats compartissin secció està ple de significat: en Rafel posa sovint de manifest l'especial vincle que l'unia amb el ja desaparegut Joaquim Ripoll.

La que avui comentem és la cinquena obra de Rafel Bigorra. En aquesta ocasió tenim entre les mans un llibre de relats. El títol que els aplega així ens ho indica, ja que la paraula "faules" en forma part. Completa el títol l'expressió "bec groc", que en sentit figurat significa, segons Coromines, incaut i fàcil d'enganyar. Omple la portada una fotografia d'un tucan, au exòtica i tropical, encara que la que a casa nostra es caracteritza per un bec d'aquest color és un tipus de gralla.

Són trenta-nou les històries que el mateix Rafel Bigorra presenta en un pròleg en què manifesta com n'ha gaudit amb la seva creació (amb bolígraf i en fulls DIN-A8). La temàtica de les històries és ben diversa, així com la seva extensió: des de les que ocupen un sol full fins a les que n'omplen molts més (trenta-nou la més llarga). Però si hi ha alguna característica que les emplena gairebé totes és l' humor. Quan les acabes de llegir sovint et sorprens amb un somriure als llavis. Els protagonistes són propers, quotidians, no grans herois de vides increïbles. I els noms són una delícia. D'on els deu treure l'autor? Sovint ens presenta els personatges amb nom i cognom, fins i tot amb els dos cognoms. Potser el més entranyable és "el gran Joan Pontet i Ardit", que tracta de tu a personatges com l'italià Benito o l'alemany Adolfo (si, els seus cognoms són els que us han vingut de seguida al cap). Capellans i meuques, viatjants i metges, marits enganyats i altres que enganyen la parella..., tot un reguitzell d'homes i dones que a voltes ens transporten al segle passat o més lluny encara i, altres vegades, sembla que es belluguin pels nostres temps. Alguns tenen relació amb el món del tèxtil, que l'autor coneix prou bé per la seva activitat professional. També els escenaris són, quan s'esmenten, propers: Vic o Barcelona, per exemple, concrets fins al punt de situar l'acció en un carrer ben identificat, en una casa determinada.

I com a mostra de les trames, alguns botons: l'home que descobreix que la píndola abortiva és bona pel seu estrenyiment i es passeja per les farmàcies demanant-la gratis per a la seva filla violada; el viatjant que, com Miterrand, que al seu funeral estigué acompanyat per la dona i l'amant, voldria el mateix, però d'amants en tenia tantes que omplirien un estadi; l'empresari dedicat a la maquinària tèxtil que amb la crisi reconverteix el seu negoci fabricant ara estris pel món de l'espectacle; l'home que ronca en diferents idiomes...

Més d'un cop he sentit dir a bons lectors i lectores que les presses del dia a dia els impedeixen afrontar la lectura de llibres gruixuts i a voltes feixucs. Doncs, que agafin el de Rafel Bigorra: llegir una o més de les petites històries cada dia no els robarà gaire temps i gaudiran de la literatura a l'engròs en petites dosis tant com n'ha gaudit l'autor amb la creació del llibre.

FEU-VOS SOCI DEL CENTRE D'ESTUDIS, ARA! Empleneu aquesta butlleta amb les vostres dades

Nom i cognoms _____

Adreça _____

Població _____ C. Postal _____

Telèfon _____ Any de naixement _____

Marqueu la modalitat de soci que escolliu:

☐ Normal: 24 € per any ☐ Quota reduïda d'estudiants i pensionistes: 15 € per any

☐ Soci protector: ☐ 50 € per any Soci anunciant: ☐ 50 € per any

Domiciliació bancària pel cobrament de la quota:

Banc o caixa: _____ Codi compte corrent (C.C.C): _____

Data: ____ de _____ de _____

Signatura:

(Lliureu aquesta butlleta a la seu de l'entitat o a qualsevol membre de la junta Coordinadora).